

Die isoleercel is verwoestend wreed

Zolang de Nederlandse psychiatrie over isoleercellen beschikt, zullen zich incidenten blijven voordoen. De oplossing kan alleen maar zijn om dit soort separeercellen volledig af te schaffen, betoogt **Sam Gerrits**.

De Evangelische Omroep heeft alweer een schrijnend psychiatrisch geval onder de aandacht weten te brengen. Ditmaal was het geen vastgeketende Brandon van Ingen, maar een ernstig verwaarloosde Raymond Westendorp – tot de dood erop volgde. De 37-jarige Westendorp overleed op 9 augustus 2009, na dagenlang met zware verwondingen in een isoleercel in ggz-instelling Dimence te hebben gelegen. Het Deventer Ziekenhuis, op een steenworp afstand, weigerde hem al die tijd te behandelen.

Het incident komt nu pas naar buiten. De instellingen hebben geprobeerd het stil te houden. Dit is werkelijk, maar begrijpelijk. Nadat Wim Maljaars in 2008 in een stukje brood stikte in een isoleercel en overleed, werd de instelling waar hij verbleef voorgoed gesloten.

Raymond Westendorp was borderliner. Hij was suïcidaal en automutileerde. Een korte weergave van de gebeurtenissen in de laatste weken van zijn leven: terwijl hij bij Dimenche is opgenomen, snijdt Westendorp meerdere malen zijn polsen door. Hij wordt naar de afdeling spoedeisende hulp van het Deventer Ziekenhuis

gebracht, waar hij de boel op stelten zet. Hij schreeuwt en maakt dingen stuk. De behandelend arts reageert bestraffend en afwijzend. Terug in de instelling verwondt Raymond zichzelf weer. Zijn toestand verslechtert. Dimenche vraagt het ziekenhuis hem op te nemen. Het ziekenhuis weigert. Raymond blijft zichzelf beschadigen. De situatie wordt onhoudbaar. Het behandelteam doet een noodgreep. Raymond wordt geparkeerd in een isoleercel.

Dat de automutilatie daar schrikbarende vormen aanneemt, zal iemand die patiënten als Westendorp kent, niet verbazen. In het tv-programma *De Vijfde Dag* (EO) zegt Raymonds zus, Linda Booyink: „Hij vond de isoleercel verschrikkelijk. Hij was er eerder geweest en heeft dat altijd als traumatisch ervaren.”

Het is een fabel dat een isoleercel prikkelarm is. Afzondering is een overweldigend negatieve ervaring. Je wordt, juist in een moment van grote persoonlijke nood, moederziel alleen achtergelaten in een kale ruimte, zonder klink op de deur, van God en iedereen verlaten, met een stuk karton om in te

kakken en een scheurhemd om het naakte lijf. Psychotici verwerken de isoleercel in hun waan. Ze denken dat de wereld vergaan is, of dat ze radioactief zijn. Toen ik in 2001 zelf gek was en werd gesepareerd, dacht ik dat ik verzeild was geraakt in een wiskundige wereld.

Toen ik niet meer gek was, werd ik voor de zekerheid nog een paar weken opgesloten. Ik was verstoken van elk menselijk contact, afgezien van verplegers die me periodiek en routi-

Ik heb mijn knokkels beurs getimmerd op de muren van mijn cel

neus eten en spuiten kwamen geven. Gedwongen eenzaamheid is een verschrikkelijk iets. Ik heb van ellende de baardharen uit mijn gezicht getrokken, mijn knokkels beurs getimmerd op de muren en geschreeuwd totdat ik schor was.

Geen mens reageerde.

Ik wilde hete tranen huilen, maar de antipsychotica blokkeerden mijn

traanklieren. In plaats daarvan liep een lange, chemisch opgewekte kwijldraad van verdriet uit mijn mond. Mensen praatten alleen maar over me en niet meer met me. Dit was het ergste. Ik heb me nog nooit zo elendig gevoeld.

Voor borderliners is het nog erger. Zij zien de isoleercel als een persoonlijke straf. Langdurig separeren werkt bij hen averechts. Ze worden er knettergek van. In de instelling voor jeugdpsychiatrie waar ik jaren heb gewerkt, luidde de richtlijn voor het afzonderen van borderliners: ‘pas als al het andere gefaald heeft, en nooit langer dan een kwartier’.

Raymond verblijft tien dagen in de isoleercel. Hij loopt met zijn hoofd tegen de muur en laat zich diverse keren per dag hard en gericht vallen. Hij loopt acht gebroken ribben, een schedelbreuk en hersenletsel op. Het Deventer Ziekenhuis blijft intussen weigeren hem op te nemen, totdat hij in coma raakt en in datzelfde ziekenhuis overlijdt. Bij sectie wordt anderhalve liter bloed tussen zijn longen aangetroffen. Linda Booyink zegt terecht: „Zo’n dood doe je een hond nog niet aan.”

De vraag bij soort incidenten is altijd: hoe heeft dit kunnen gebeuren? Het antwoord is altijd hetzelfde: doordat negatieve emoties het gezonde verstand gaan overheersen. Beheersing van de situatie prevaleert boven de zorg voor een menselven. Het is laakbaar dat professionele instellingen als Dimenche en het De-

venter Ziekenhuis hebben toegegeven aan angst en walging, maar de eigenlijke boosdoener is, net als in het geval van Wim Maljaars, de isoleercel en de bijbehorende verwaarlooscultuur. Zeer lastige patiënten als Westendorp zullen er altijd zijn. Zolang er isoleercellen zijn, zullen ze daar belanden. Daar gaat het keer op keer mis. Daar vallen de doden.

De isoleercel in Nederlandse stijl is een wreed en soms verwoestend anachronisme. Wim Maljaars en Raymond Westendorp vertegenwoordigen het topje van een ijsberg van afzonderellende. De ellende blijft voortduren zolang we deze cellen en het bijbehorende verwaarloosmodel in stand houden.

De Nederlandse separeercultuur is achterlijk, vergeleken met bijvoorbeeld de Scandinavische psychiatrie. In Noorwegen behelst separeren intensieve verpleging met passende medicatie, in een afgezonderde, speciaal daarvoor ingerichte miniafdeling. De Noorse psychiatrie heeft een inhaalslag gemaakt op de somatische intensive care die in Nederland nog maar nauwelijks is begonnen. Met de geplande ggz-bezuinigingen van minister Schippers (Volksgezondheid, VVD) zal het ook nog wel even duren voordat deze inhaalslag is gemaakt.

Sam Gerrits is hulpverlener en ‘ex-gek’. Hij schreef met samen met Wouter Kusters het boek *Alleen: berichten uit de isoleercel*.